ليمون - Lemon

زمين:

ليما ۽ ٽوڙي ٻيا ڪٽا ميوا مختلف قسمن جي زمين تي پوکيا وڃن ٿا. پر اهڙي لٽياسي زمين جنهن ۾ ڪارٻڊ (pH) 6.5 تائين هجي. اها زمين وڌيڪ پيداوار حاصل ڪرڻ لاءِ سڀ کان بهتر ۽ موزون سمجهي وڃي ٿي. پٽريلي ۽ ڪلراٺي زمين هن ميوي لاءِ مناسب ناهي. هن لاءِ اها زمين جنهن ۾ هوا جي سُٺي اچ وڃ هجي ۽ منجهس پاڻي جذب ڪرڻ جي صلاحيت وڌيڪ هجي سا سُٺي رهي ٿي. باغ لڳائڻ کان پهرين گهٽ ۾ گهٽ ڇهه کان اٺ فوٽ جي اونهائي تائين زمين جي هيٺئين تهه ۾ ڪڪريون، ريتي يا چيڪي مٽي نه هجي ته وڌيڪ موزون هوندي. زمين جو دارومدار روٽ اسٽاڪ تي پڻ آهي. جنهن تي ٻوٽا پيوند ڪجن ٿا. مثلاً جٽي ڪٽي جو روٽ اسٽاڪ ڪڪريلي، وارياسي ۽ چيڪي زمين کي پسند ڪري ٿو. ڪٽو ميوو گرين ۽ پوسل وارين زمينن ۾ به ڪامياب آهي.

پيوندڪاري لاءِ ضروري صلاحون:

(1) اک يا چشمو يا پيوندي ڪاٺي کي روٽ اسٽاڪ جي صحيح نموني سان پچائي ٻڌجي. (2) روٽ اسٽاڪ ۽ پيوندي ڪاٺي هڪ ئي ٿولهه جي برابر چونڊجن. (3) روٽ اسٽاڪ ۽ سائن بيماري کان پاڪ چونڊجن. (4) پيوندي ٽاري هلندڙ سال جي انهي پڪي ٽاري مان حاصل ڪجي جيڪا چار پنج مهينا پراڻي ته هجي، پر ان ۾ اڃا ڦوٽهڙو شروع نه ٿيو هجي. (5) پيوندي ڪاٺي جي چونڊ لاءِ ضروري آهي ته هڪ نسلي باغ هجي، جنس جي هر ٻوٽي جو نسل ۽ پيداوار وڻ جي قسم مطابق اعلي قسم جا هجن ۽ وڌيڪ پيداوار ملي انهن مان به جيڪي صحتمند ۽ توانا هجن تن تي خاص نشان لڳايو وڃي ۽ وقت اچڻ تي ان مان پيوندي ڪاٺي حاصل ڪجي.

اک يا چشمو لڳائڻ:

ڪٽن ميون ۾ اک يا چشمي وسيلي پيوندي ڪاري ڪجي ٿي. ان لاءِ روٽ اسٽاڪ واري ٻوٽي جي ٿڙ تي زمين کان ڇهه انچ مٿي، ڏيڊ کان به انچ اُڀو چير، پيوندي چاقو جي مدد سان ڏجي. ان کان پوءِ ان چير جي مٿئين چيڙي تي ٻيو چير ان کان منو انچ جو ڏجي. جيڪو زمين جي متوازي هجي. ڪل کي چاقو جي مدد سان اندرئين پاسي کان اک جي ڊيگهه برابر ڪولجي. ان کان پوءِ پيوندي ڪاٺي مان هڪ ڪان ڏيڊ انچ ڊگهي ڪل (چوڙو) لاٿو وڃي جنهن جي وچ ۾ اک موجود هجي. اها ڳالهه ياد رکڻ گهرجي ته جيڪڏهن اک سان گڏ ڪندو لڳل هجي ته پوءِ اک جي هيٺان ڪاٺي نه لاٿي وڃي چو ته ائين ڪرڻ سان اک زخمي ٿي پوندي. ٻي صورت ۾ ڪاٺي لاٿي وڃي. ڪل جي ٻنهي چيڙن کي سنهو ڪيو وڃي ته جيئن اها چير ۾ اندر سولائي سان وڃي سگهي. هاڻ اک کي ٽي (T) نما چير ۾ مٿئين کان هيٺئين پاسي داخل ڪري دٻائجي پر خيال رهي ته جيئن اک جي ڪل ٻوٽي جي ڪل سان گڏ ڪپي وڃي ۽ پوءِ اک کي پلاسٽڪ جي پٽي سان قابو ڪري ٻڌجي. پر اهو خيال رکجي ته جيئن اک جو مٿيون سائے

آهي ته پوءِ اها ڪامياب آهي نه ته پوءِ بي اک لڳائجي. جڏهن اک جي واڌ ڇهه انچ تي وڃي ته ٻوٽي جي روٽ اسٽاڪ جو مٿيون حصو چشمي ڪان ٽي انچ مٿي ڪپي ڇڏجي ۽ روٽ اسٽاڪ تان ٻئي ڦوٽهڙي ڪي وڌڻ ويجهڻ نه ڏجي. جيڪڏهن پاڻيءَ ۽ گڏ وغيره جو خيال رکيو وڃي ته ٻوٽو هڪ سال اندر باغ ۾ لڳائڻ جي قابل ٿي ويندو.

قلم وسيلي ٻوٽا تيار ڪرڻ:

ڪتن ميون ۾ قلم وسيلي تمام گهٽ تسلي واڌ ويجهه ٿئي ٿي. صرف مٺي نارنگي ۽ ليمي جي نسلي واڌ ويجهه هن طريقي سان ڪئي وڃي ٿي. اهي قلم بهار جي مند ۾ لڳايا وڃن ٿا. قلم هڪ سالہ عمر واري ٽاري مان ڪپيا وڃن. جيڪي بيمارين کان پاڪ هجن. قلم نوَ انچن کان ٻارنهن انچ ڊگها هجن. قلم تيار ڪرڻ ۾ اهو احتياط ڪرڻ گهرجي ته هيٺيون وڍ گول ۽ اک جي بلڪل ويجهو هجي. مٿيون وڍ اک کان هڪ يا ڏيڍ انچ مٿي ۽ اک جي ابتڙ رخ ۾ ڏيڍو ڪپيل هجي. هڪ قلم تي گهٽ ۾ گهٽ ٽي اکيون ضرور هئڻ گهرجن. اهي قلم زمين ۾ لوهه جي سوئي سان سوراخ ڪري يا رنبي جي مدد سان هنيا وڃن. انهن قلمن کي زور سان نه ٺنبيو وڃي پر اهڙي طرح سان لڳايا وڃن ته جيئن هن جا ٻه حصا زمين ۾ هڪ حصو هوا ۾ ۽ مٿئين وڍ جو رخ اتر ۽ اوپر ۾ هئڻ گهرجي. ته جيئن هن تي سج جي روشني سنئين سڌي نه پئجي سگهجي نه ته قلم خشڪ ٿي ويندا. قلمن کي زمين ۾ اهڙي نموني سان لڳائجي ته جيئن قطار جو قطار کان فاصلو ڏيڍ فوٽ ۽ قلم جو قلم کان فاصلو نوَ انچ ٻيهي. قلم لڳائڻ کان پوءِ هن جي پاسن واري مٽي کي چڱي طرح ويهاريو وڃي ته جيئن سپ هوا اندران خارج ٿي وڃي. تنهن کان پوءِ هڪدم قلمن کي پاڻي ڏيڻ گهرجي. هڪ مهيني کان پوءِ قلم ڦٽڻ شروع ڪندا. جيسيتائين قلم ڦٽي نه وڃن تيستائين زمين ۾ گڏ ۽ صفائي وغيره نه ڪرڻ گهرجي. چو ته ائين ڪرڻ سان قلم لڏيو وڃن ۽ پاڙون نٽيون لڳن. پاڻي گهرج آهر ڏبو رهجي. جيڪي قلم ڦٽيو وڃن. ان مان تيار ٿيل ٻوٽا هڪ سال کان پوءِ باغ ۾ لڳائڻ جي قابل ٿيو وڃن. انهي طريقي سان ستر سيڪڙو ڪاميابي ٿئي ٿي.

داٻ يا اوڏ وسيلي ٻوٽا تيار ڪرڻ:

هن طريقي سان ڪاغذي ليمون تيار ڪيو وڃي ٿو. هڪ سال عمر واري ٽاري آگر جي ٿولهہ برابر چوندجي جنهن جي مٿان اڌ انچ ويڪري ڇلي نما کل لاٿي وڃي يا ٽاري جي اڌ ٿولهہ جي برابر وڍ ڏجي ۽ پوءِ ٽاري جي ان زخميل دمي کي آلي زمين ۾ نوڙائي پورجي. ٽاري جي ٻنهي پاسن کان ٻسانگيون لڳايون وڃن ته جيئن اها ٽاري مٿي نه ڪڇي. زمين ۾ پوسل لاڳيتي رکي وڃي. ٻن اڍائي مهينن کان پوءِ ان ٽاري مان پاڙون نڪرڻ شروع ڪن ٿيون. پنجن ڇهن مهينن کان پوءِ ان ٽاري کي وڻ واري پاسي کان وڍ ڏجن. پهريون وڍ 1/3 حصي جيترو، ٻيو ½ ۽ ٽئين وڍ سان ٻوٽو جدا ڪجي. اهي وڍ اٺن ڏهن ڏينهن جي وقفي سان ڏجن ۽ پوءِ ان کي چڪيءَ جي صورت ۾ گهرج آهر ڪم ۾ آڻجي. اهو عمل ٻنهي موسمن ۾ يعني بهار ۽ سانوڻ ۾ ڪجي. جيڪي ٽاريون زمين تائين نٽيون پهچن انهن کي ڪونڊين ۾ پر ساڱئي نموني لڳائجي.

جنسون:

يوريڪا، ڪرنا، فلوريڊا رف، ولا فرانڪا، بلادي، سور، نينا، جبلور، پنجاب ڪٽي، جالندري ڪٽي، رائونڊ سيڊليس ۽ مالٽا وغيره جنهن مان يوريڪا سفارش ڪيل آهي.

باغ لڳائڻ جو وقت:

باغ سال ۾ ٻه دفعا لڳائبو آهي. هڪ بهار جي موسم يعني فيبروري-مارچ ۽ ٻيو سانوڻ واري موسم يعني آگسٽ کان سيپٽمبر وارن مهينن ۾ اهي ٻئي موسمون ٻوٽن جي پوک لاءِ بهتر آهن.

ٻوٽن جو فاصلو:

ٻوٽا ٻن طريقن سان لڳايا وڃن ٿا. هڪ چؤرس ۽ ٻيو ڇهه ڪندو طريقو. عام طرح سان ٻوٽا چؤرس طريقي سان لڳايا وڃن ٿا. چو ته هي طريقو ٻين طريقن کان سولو آهي. جنهن ۾ ٻوٽي جو ٻوٽي کان ۽ قطار جو قطار کان فاصلو هڪجهڙو ٿئي ٿو. هن طريقي سان 25x25 فوٽن جي فاصلي تي ٻوٽا لڳائجن ٿا. جنهن ڪري هڪ ايڪڙ ۾ 69 ٻوٽا لڳيو وڃن. جڏهن ته ڇهه ڪندو طريقو ڪنهن قدر ڏکيو آهي. جنهن ڪري باغ جي سارسنڀال، گُڏ ۽ هر هلائڻ ۾ به ڏکيائي ٿئي ٿي. هن طريقي ۾ اهو فائدو آهي جو ڇؤڪنڊي طريقي جي ڀيٽ ۾ 25 سيڪڙو وڌيڪ ٻوٽا لڳائي سگهجن ٿا.

زمين جي تياري ۽ چڪيون لڳائڻ:

جيڪڏهن زمين ۾ گندگاه وغيره موجود هجي ته سڀ کان پهرين ان کي صاف ڪجي ۽ زمين کي پنج ڇهه اونها هر ڏئي سنوت ۾ آڻجي. گهرج آهر ناليون ۽ بنا ناهجن. کڏا کوٽڻ لاءِ پهرين زمين تي ڪلن وسيلي نشان ڏجن. پوءِ ان جاءِ تي اڍائيx اڍائيx اڍائي فوٽن جا کڏا کوٽجن. ٻن کان ٽن هفتن تائين کڏا کليا رکيا وڃن. ته جيئن سج جي روشني ۾ نقصان وارا جيت ۽ جراثيم وغيره ختم ٿي وڃن. ان کان پوءِ هر هڪ کڏي کي 30 کلوگرام وٿاڻ جي ڳريل سڙيل ڀاڻ سان کڏي واري مٽي ملائي ڀرڻ گهرجي. جنهن ۾ هڪ حصو وٿاڻ جو ڀاڻ ۽ ٻه حصا مٽي اڇي ويندي. جيڪڏهن کڏي واري مٽي سني نه هجي ته شاخن يا واهن جي لٽ واري مٽي ۾ ڀاڻ ملائي کڏا ڀرجن. تنهن کان پوءِ کڏن کي هڪ يا ٻه پاڻي ڏجن ته جيئن ڀاڻ واري گرمي ختم ٿي وڃي ۽ پاڻي کان پوءِ کڏن واري مٽي زمين جي سطح کان هيٺ ويهي ته چڪيون هٽڻ کان پهرين انهن کي ڀرپاسي واري مٽي وسيلي زمين جي برابر هموار ڪيو وڃي. ان کان پوءِ ڳهرٻل جنس جا صحتمند ٻوٽا لڳايا وڃن. جيڪي ٻوٽا ڪومائجي وڃن يا مري وڃن انهن کي هرگز نه لڳائجي. ٻوٽن جي چڪي مٿان ڳوڻ يا ڪک پن وغيره لڳل ٿين ٿا اهي ٻوٽا لڳائڻ کان پهرين لاٿا وڃن. کڏو ٻوٽي جي چڪي جيترو اونهو ۽ ويڪرو کوٽڻ گهرجي. ٻوٽي جي چڪي کي چڱي طرح زمين ۾ ويهارڻ لاءِ هٿن ۽ رنبي جي مدد سان مٽي کي چڪي جي پاسن کان دٻائجي پر اهو خيال ضرور ڪجي ته جيئن چڪي ٽٽي نه پوي. ٻوٽي جي ٽڙن تي به مٽي چاڙهجي. ٻوٽي لڳائڻ کان پوءِ هڪدم پاڻي ڏجي.

پاڻي:

شروعاتي وقت ۾ گهرج آهر پاڻي ڏبو رهجي. اونهاري ۾ هفتيوار ۽ سياري ۾ ٻن کان ٽن هفتن جي وقفي سان پاڻي ڏجي. گهڻو پاڻي نقصان ڏئي ٿو. گلن جهلڻ مهل پاڻي بند ڪجي. پر جيئن ئي ميوو لڳي وڃي ته پاڻي ڏيڻ شروع ڪجي. ۽ ڀاڻ ڏيڻ کان پوءِ ضرور پاڻي ڏيڻ گهرجي. پاڻي ڏيڻ مهل خيال رکجي ته جيئن ٻوٽي جي ٽڙ کي سنئون سڌو پاڻي نه پهچي. ان لاءِ ٻوٽي جي ٽڙ تي ڪوڏر وسيلي مٽي چاڙهجي. پاري پوڻ وارين راتين ۾ پاڻي ڏيڻ سان ٻوٽا گهٽي نقصان کان

بچيو وڃن.

پاڻ:

ٻوٽن جي سٺي واڌ ويجهه لاءِ پاڻ جو استعمال تمام ضروري آهي. پر وٿاڻ جو تازو پاڻ هرگز نه ڏيڻ گهرجي. ڇو ته تازي پاڻ ڏيڻ سان ٻوٽن جي خوراڪي رسد بند ٿي وڃي ٿي. جنهن ڪري ٻوٽن کي نقصان پهچڻ جو انديشو آهي. ان کان سواءِ اڏوهي لڳڻ جو پڻ خطرو رهي ٿو. جنهن ڪري وٿاڻ جو پاڻ هميشه سڙيل ڳريل ڏجي. جيڪو گهٽ ۾ گهٽ هڪ سال پراڻو هجي. ان سان گڏ ڪيميائي پاڻ جو پڻ استعمال ڪجي. جهڙوڪ: نائٽروجن، فاسفورس ۽ پوٽاش وارا پاڻ وغيره.
وٿاڻ جو پاڻ نومبر – ڊسمبر جي مهيني ۾ ڏجي. جڏهن ته ڪيميائي پاڻ اپريل جي مهيني ۾ ڏيڻ گهرجي. ان مان ٻه يوريا جو اڌ وزن اپريل ۾ ۽ باقي رهيل اڌ وزن آگسٽ ۾ (ميون پٽجڻ کان پوءِ) ڏجي.
ذڪر ڪيل پاڻ ٻوٽي جي ٿڙ کان هڪ يا ٻه فوٽ پري چؤڦير گهيري ۾ پکيڙي زمين ۾ ملائجي.
پاڻ ڏيڻ کان پوءِ هڪدم پاڻي ڏجي.

ليمي ۾ پاڻ ڏيڻ جي ترتيب				
وٿاڻ جو پاڻ نومبر-ڊسمبر ۽ ڪيميائي پاڻ اپريل ۾ في ٻوٽي وڻ جي عمر مطابق ڏجي.				
ٻوٽي جي عمر (سالن ۾)	وٿاڻ جو پاڻ (ڪلوگرام)	يوريا (گرام)	سنگل سپر فاسفيٽ (گرام)	سلفيٽ آف پوٽاش (گرام)
هڪ	10	100	100	100
ٻه	20	200	200	200
ٽي	30	300	300	300
چار	40	400	400	400
پنج	50	500	500	500
ڇهه	60	600	600	600
ست	70	700	700	700
اٺ	80	800	800	800
نَوَ	90	900	900	900
ڏهه يا ان کان وڌيڪ	100	1000	1000	1000

گندگاهه جو خاتمو: باغ کي گندگاهه کان صاف رکڻ لاءِ شروع ۾ ڪوڏر، چنجور يا کهيڙي وسيلي گڏ ڪجي. جڏهن وڻ وڏا ٿي وڃن ته وٽن هيٺان ڏڙ وسيلي گندگاهه کي ختم ڪجي ۽ باقي رهيل زمين ۾ هر ڏجن ۽ زمين کي سنوت ۾ رکجي ائين ڪرڻ سان جيتن ۽ بيمارين کان بچاءُ ٿيندو ۽ گڏوگڏ زمين به نرم ٿي ويندي.

گڏيل فصلن جي پوک:

باغ ۾ پنجن- ڇهن سالن تائين ربيع ۽ خريف جون ڀاڄيون پوکي سگهجن ٿيون. جنهن سان اضافي آمدني ٿيندي ۽ گندگاهه ۾ به گهٽتائي ايندي. برسيم ۽ ڦري واريون جنسون پوکڻ سان آمدني به وڌندي ۽ زمين جي زرخيزي به بحال ٿيندي.

چانگ:

ٻوٽن لڳائڻ کان پوءِ ان جي وٽندڙ شڪل شبيهه ناهجي. ٻوٽي ۾ ٽڙ جي چوڌاري ٽارين ٻه پڪڙيل هجن. گرم علائقن ۾ ٽاريون زمين کان ٻہ ٽي فوٽ مٿي هئڻ گهرجن. ٽڙ ٽارين ۾ لڪل هجي نہ تہ گرمي سبيان ٽڙ جي ڪل ڦاٽڻ يا لهڻ جو خدشو آهي. ان ڪري پهرين ٻن ٽن سالن تائين ترتيب واري چانگ سان وڻ جو ڍانچو ناهڻ تي ڌيان ڏجي ۽ ان تناسب سان چانگ ڪبي رهجي. چانگ جو ٻيو مرحلو ڦر ڏيڻ کان پوءِ شروع ٿئي ٿو. ان وقت ڪٽن ميون جي چانگ فقط اپتري ٽيڻ گهرجي جو جنوري مهيني ۾ پراڻيون سُڪل ٽاريون ۽ اهي ٽاريون جيڪي پاڻ ۾ ٽڪرائبيون هجن اهي ڪپي ڇڏجن.

باغ جي سارسنڀال:

باغ ۾ جيڪي ٻوٽا مري وڃن انهن جي جاءِ تي خال ۾ وري ٻيا ٻوٽا لڳائجن. ٻوٽن تي گرمي ۽ سردي جو اثر تمام جلد ٿئي ٿو. گرمي کان بچاءُ لاءِ ٻوٽن جي پرپاسي ۾ جنتر پوکجي. ننڍن ٻوٽن کي سيءُ کان بچاءُ لاءِ اتر واري پاسي کان ڪک ڪانا ڏجن. پاري کان بچاءُ لاءِ باغ کي پاڻي ڏجي يا دونهون ڪجي. تيز هوا کان بچڻ لاءِ باغ جي ٻاهران هوا جي روڪ وارا وڻ لڳائجن. چوپائي مال جي نقصان کان بچڻ لاءِ پڻ جوڳو بندوبست ڪجي. پکي بہ باغ ۾ ميوي کي نقصان ڏين ٿا. ان جو بہ خيال رکڻ کپي. وقت تي پاڻي ۽ پاڻ ڏجي. جيڪڏهن جيتن ۽ بيمارين جو حملو نظر اچي تہ ترت ئي انهن جو تدارک ڪجي. ميوي ملڻ کان پهرين ٻوٽن جي شڪل شبيهه ٺيڪ ڪجي ۽ ميووي پٽجڻ کان پوءِ فقط سڪل ٽنل يا بيماري ۾ ورتل ٽارين جي چانگ وارو عمل بہ ڪجي. ٻوٽن جي ٽڙ تي چُن جي پونچي ڪجي تہ جيئن جيتن کان بچاءُ ٿئي ۽ ٽڙ تي بہ سج جي گرمي جو خراب اثر نہ پوي. ٻوٽي جي ٽڙ جي پير ۾ مٽي چاڙهجي تہ جيئن پاڻي سڌو سنئون ٽڙ کي نہ رسي.

گل ۽ ميوا:

وڻ جڏهن ڇئن – پنجن سالن جو ٿيندو آهي تہ گل اچڻ شروع ٿين ٿا. ڪٽي ميوي جي خاندان وارن وڻن ۾ گل فيبروري جي پڇاڙي کان مارچ جي شروع ۾ اچڻ شروع ٿين ٿا. هن خاندان جي وڻن ۾ ڦر لڳڻ ۾ ڪابہ ڏکيائي پيش ڪانہ ٿي اچي. گل مڪمل طرح ٿئي ٿو يعني هڪ ئي گل ۾ نر ۽ مادي جزا گڏ ٿين ٿا. لڳ وارو عمل جيتن وسيلي ٿئي ٿو. اپريل تائين ڦر ٿيڻ وارو عمل مڪمل ٿيو وڃي ۽ ميوو جولاءِ کان مارڪيٽ ۾ اچڻ شروع ٿيو وڃي.

ميون پٽڻ لاءِ صلاحون:

ميوو نہ ڪچو پٽجي ۽ نہ ئي وري پڪل ميوي کي وڻ ۾ گهڻي وقت تائين رهڻ ڏنو وڃي. ميوو جڏهن پنهنجي قسم مطابق جسامت ۽ پختگي تي پهچي رنگ بدلائي تہ اها هن جي پچڻ جي نشاني آهي. جيڪڏهن انهن ميون کي احتياط سان نہ پٽبو تہ اڳتي هلي اهي ميوا خراب ٿيڻ شروع ٿيندا. ان لاءِ ضروري آهي تہ ميون کي ڏاڪڻ وسيلي پٽجي. وڻن مان ميوو پٽڻ لاءِ ڪئنچي جو استعمال ڪجي. ڏانڊي کي ميوي جي برابر ڪپجي تہ جيئن اها ٻين ميون کي زخمي نہ ڪري. ميون کي پٽ تي ڪرڻ کان بچائجي ان لاءِ پٽڻ کان پوءِ ڪپڙي جي ٿيلهين ۾ ميون کي وجهي هيٺ لاهجي تہ جيئن اهي زخمي نہ ٿين، جو تہ ميوي جي زخمي ٿيڻ ڪري ان تي مختلف جراثيم حملو ڪن ٿا ۽ ميوو جلد ڳرڻ شروع ٿي وڃي ٿو. جيڪڏهن ميوي کي پٽڻ کان وٺي مارڪيٽ

تائين هر قسم جي نقصان کان بچايو ويو تہ کيترن ئي هفتن تائين سني حالت ۾ رهندو. ميوي جي درجا بندي سان گڏوگڏ ان جي صفائي جو بہ خيال رکڻ گھرجي. ميوي جا مختلف قسم پاڻ ۾ نہ ملائجن. ميون کي کٽن، ٽوڪرين ۽ بورين ۾ بند ڪري مارڪيٽ نہ اماڻجي ائين ڪرڻ سان قيمت گهٽ ملندي ۽ ميوو بہ خراب ٿيندو. ميون کي هميشہ ڪاٺ جي ڪوڪن ۾ بند ڪجي. ميون وجهڻ کان پهرين ڪوڪن جي پاسن ۽ تري ۾ ڪاغذ وجهي بند ڪري مارڪيٽ ۾ اماڻجي.

جيتن ۽ بيمارين جي آءِ پي ايم: جيت ۽ بيماريون بين فصلن جيان ليمن جي باغ تي بہ لڳن ٿيون. جيڪي ڌيان نہ ڪرڻ يا صحيح چاڻ نہ هئڻ ڪري تمام گھٽو نقصان پهچائن ٿيون.

عام طور تي ليمن جا آبادگار جيتن ۽ بيمارين جو تدارڪ صرف ۽ صرف زرعي زهرن کي سمجهن ٿا. جڏهن تہ زرعي ماهرن تجربن مان اهو ثابت ڪيو آهي تہ صرف زرعي زهرن جو استعمال فائديمند ناهي پر زرعي زهرن کي آخري حربي طور يعني مجبوريءَ ۾ استعمال ڪرڻ گهرجي. جڏهن تہ جيتن ۽ بيمارين تي ضابطي جو بهترين طريقو آءِ پي ايم آهي. آءِ پي ايم جون ڪجھ خاص ڳالهيون هيٺ ڏجن ٿيون:

1. چڪين تيار ڪرڻ لاءِ ٻج صحتمند ليمن ۽ بيمارين کان پاڪ صحتمند وڻن جو استعمال ڪرڻ گهرجي.
2. بيمار وڻن واري باغ ۾ ٻيجارو هرگز نہ تيار ڪرڻ گهرجي.
3. باغ اندر گندگاهہ کي ڪٽڻ شرط هرن گڏن ذريعي هڪدم ختم ڪجي چاڪاڻ تہ گندگاهہ جي ڪري باغ ۾ جيت جٽيان وڏيڪ نقصان ڏين ٿا.
4. وڻن کي صحتمند رکڻ لاءِ پاڻ، پاڻي ۽ گُڏون زرعي ماهرن جي سفارش مطابق ڏجن.
5. پنهنجي باغ کي ٺيڪيدارن جي رحم ڪرم تي هرگز نہ ڇڏجي. پر باغن جي مالڪن کي پاڻ سارسنڀال لهڻ گهرجي. باغ جي وڻ وڻ کي هفتي پندرهين ڏينهن گهمي ڏسجي. جتي پاڻيءَ جي ضرورت هجي اتي پاڻي ڏجي جتي پاڻ جي ضرورت هجي اتي پاڻ ڏجي. جتي گُڏ گاڙي يا چانگ جي ضرورت هجي اتي اهو عمل بنان دير ڪرڻ گهرجي.
6. زرعي ماهرن سان رابطي ۾ رهجي ڪڏهن ڪڏهن ماهرن کي پنهنجو باغ گهمرائجي ۽ اُهي جيڪو مشورو ڏين ان تي هڪدم عمل ڪجي.
7. پر اهو بہ آءِ پي ايم جو مقصد هرگز ناهي تہ ڪنهن بہ سبب جي ڪري جيڪڏهن باغ ۾ جيت ۽ بيماريون وڌي وڃن تہ پوءِ بہ زرعي زهر استعمال نہ ڪيا وڃن پر اهڙي حالت ۾ زرعي ماهرن جي مشوري سان زرعي زهرن جو استعمال ڪجي. هتي جيتن ۽ بيمارين جي ضابطي جو ڪيميائي تدارڪ ٻڌائجي ٿو.

ليمن جا جيت، بچاءُ ۽ علاج

1.پنن ۾ سرنگھ ناهڻ وارو جيت: هي جيت هلڪي ڦڪي رنگ جو ۽ منڍي پوري رنگ جي ٿيندي اٿس. جڏهن تہ جوان پوپٽ جسامت ۾ ننڍو، اڇو ۽ چمڪندڙ ٿيندو آهي. هي جيت نرم ۽ نازڪ پنن جي اندر سرنگھ ناهي پنن جو سائو مادو کائي ٿو. پن چاٽيءَ جي شڪل جهڙا ٿي وڃن ٿا ۽ رنگ چانديءَ جهڙو ٿي وڃي ٿو. آخر ۾ پن مروڙ جي سڪي ڪري پون ٿا.

علاج: ٽريسر 20 ملي لٽر 100 لٽر پاڻيءَ ۾ يا ڪلوروفيناپائر يا (پائريٽ) 30 کان 35 ملي لٽر 100 لٽر پاڻيءَ ۾ ملائي ڦوهارو ڪجي.

2. ڪتن ميون جو مهلو : هي پوري رنگ جو پرن وارو ڦڙت مهلو ٿئي ٿو. جنهن جي پيٽ جي وچ تي نارنگي رنگ جو نشان هوندو آهي. ۽ ويهڻ مهل پولهه ڪٽي ويهندو آهي. هي جيت بهار جي مند ۾ ٽيل نرم ۽ نازڪ ڦوٽهڙي جو رس چوسي نقصان ڏئي ٿو. هي جيت ان سان اهڙي مٺي رس به خارج ڪري ٿو. جنهن سان پنن تي ڪاري رنگ جو تهه ڄمي پوي ٿو.

علاج:اميڊا ڪلوپرڊ 100 گرام يا ڪونفيڊور 100 ملي لٽر يا جوزر 120 سي سي في 100 لٽر پاڻيءَ ۾ ملائي ڦوهارو ڪجي.

3. ليمي جو پوپٽ: هي پوپٽ رنگدار خوبصورت ٿئي ٿو. جنهن جا پر ڪارا ۽ انهن تي ڦڪي رنگ چٽڪا تين تا. ليمي جي پوپٽ جا ننڍا ڪينئا هلڪا ڪارا تين تا. ڪينئان گؤنچن پنن کي کائين تا ۽ شديد حملي جي صورت ۾ وڻ نوڙها ڪري ڇڏين تا.

علاج: ميچ يا ٿائيمر 100 کان 150 ملي لٽر في ڊرم ڦوهارو ڪجي.

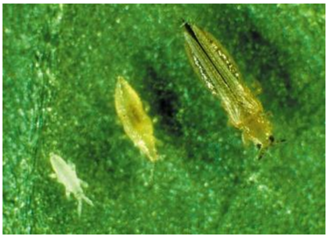

ٿرڙو: هي جيت ڳاڙهسرو پوري رنگ جو ٿئي ٿو. هن جا ٻچا ڦڪي رنگ جا هوندا آهن. ٿرڙو پنن ۽ ميوي جي رس چوسي نقصان پهچائي ٿو. ٿرڙي جي حملي سان ليمي جي کل ڪر ڏري تي پوي ٿي ۽ معيار خراب ٿئي ٿو.

علاج: ميچ يا اميڊا 100 کان 150 ملي لٽر يا ڪلوروفيناپائر 30 کان 35 في ڊرم ڦوهارو ڪجي.

اڇي مک جهڙو جيت (CITRUS WHITE FLY):

هي جيت پرن وارو ننڍڙو هلڪي ڦڪي رنگ جو ٿئي ٿو. هن جيت جا ٻچا ۽ جوان ٻئي پنن جو رسُ چوسن ٿا. ان سان گڏ هي جيت ميوي جو به رس چوسي ٿو، جنهن جي ڪري ميوي جي تازگي ختم ٿيو وڃي ٿي ۽ ان جي ڪل خراب ٿي وڃي ٿي. اڇي مک حملي دوران خاص قسم جي مٺي رس خارج ڪري ٿي جنهن سان پنن تي ان جو تهه جمي وڃي ٿو.

علاج: ڪنفيڊور 100 ملي لٽر 100 لٽر پاڻيءَ ۾ موسپيلان 100 گرام 100 لٽر پاڻيءَ ۾ ملائي ڦوهارو ڪجي.

ليمن جون بيماريون ۽ بچاءُ:

ڪوڙهه: ڪوڙهه جي ڪري ميوي ۽ پنن تي ڀوري رنگ جا ڳوڙهين پترين جهڙا ٿين ٿا جيڪي اپريل هوندا آهن. ۽ هٿ لائڻ سان محسوس ٿيندين آهن. باغ جي چوڌاري ڪنڊيءَ جي قطار لڳائجي ۽ جن ٽارن تي حملو ٿئي ان جي متاثر حصن جي ڇانگهه ڪجي.

علاج: ڪاپر آڪسي ڪلورائيڊ 250 گرام، اسڪور 50 ملي لٽر 100 لٽر پاڻيءَ ۾ ملائي وڻن تي چڱي ريت ڦوهارو ڪجي.

ليمي جو سوڪهڙو: وڻ چوٽيءَ کان سڪڻ شروع ڪندا آهن. ميوو ڇٽي ويندو آهي ۽ ڪڏهن ڪڏهن واڌ ناهي ڪائيندو ۽ اتي ئي ننڍو ٿي سڪي ويندو آهي. بيمار ٽارن کي ڪپي ساڙي ڇڏجي. بيمار ٽاريون جتي سڪل هجن ان کان به ٿي انچ پهرين سائي جڳهه وٽان وڍجي ته جيئن بيماري جڙ وٽان ئي ختم ٿي سگهي.

علاج: اسڪور 500 ملي لٽر يا انترا ڪال يا ڊائٿين ايم يا مينڪوزيب مان ڪوبه هڪڙو زهر 250 گرام في 100 لٽر پاڻيءَ ۾ ملائي به ڪان تي پيرا ڦوهارو ڪجي.

ڪئونر واري بيماري : وڻن جي ٿڙن جي ڪل مختلف جاين تان ڦاٽي پوندي آهي ۽ انهن ڦوٽن مان ڪئونر نڪرڻ شروع ڪندو آهي. ڪل ڦاٽڻ جي ڪري وڻن کي خوراڪ صحيح ناهي ملندي. جنهن جي ڪري وڻ سڪي ويندا آهن.

سڪل ٽاريون وڍي ڇڏجن ۽ ٿڙ کي پاڻي لڳڻ نه ڏجي. جنهن لاءِ وڻ جي ٿڙن جي چوڌاري مٽي چاڙهجي.

علاج: انتراڪال، ريڊومل گولڊ يا ايليٽ مان ڪنهن به هڪڙي زهر جو هڪ حصو ۽ سيڙهي (چُن) 10 حصا ملائي جتان ڪئونر نڪتو هجي اتان کل لاهي ليپو ڪجي. يا 250 گرام في 100 لٽر پاڻيءَ ۾ ملائي ڦوهارو ڪريو.

زهرن جي استعمال جو طريقو:

1. جنهن به زهر جو ڦوهارو ڪرڻو هجي ان جي متان ڏنل هدايتن کي پڙهي عمل ڪجي.
2. ڦوهاري ڪندڙ کي زهر جي اثر کان بچڻ لاءِ هٿن تي پلاسٽڪ يا ربڙ جا جوراب، اکين تي عينڪ، نڪ تي ماسڪ يا ڪپڙي جي پٽ، پيرن ۾ بوٽ ضرور پائڻ گهرجي.
3. ڦوهاري دوران کائڻ، پيئڻ ۽ سگريٽ ڇڪڻ جي بلڪل اجازت ناهي. اهڙو ڪوبه عمل ڪرڻ سان ڦوهارو ڪندڙ جي صحت خراب ٿيندي.
4. ڦوهاري ناهڻ يا ڦوهاري ڪرڻ واري جاءِ تي ٻارن ٻچن، ٻين ماڻهن، جانورن ۽ ڪڪڙن وغيره کي هرگز اچڻ نه ڏجي.
5. ڦوهاري ڪرڻ کان پوءِ هڪدم ڦوهاري واريون خالي ٿيلهيون ۽ ٻوتلون ڪنهن به استعمال ۾ نه آڻجن.
6. ڦوهاري واري مشين کي وهندڙ پاڻيءَ ۾ هر گز نه ڌوئجي نه ته اهو پاڻي هيٺ جڏهن جانور يا ماڻهو يا پکي پکڻ پيئندا ته انهن جي صحت خراب ٿيندي.
7. ڦوهاري ڪيل باغ مان گهٽ ۾ گهٽ هفتو ڏهه ڏينهن ليمان نه پٽجن ۽ باغ ۾ پوکيل گاهه وغيره نه لٽجي ۽ جيڪڏهن ڀاڃي پوکي هجي ته اها به هرگز نه پٽڻ گهرجي.
8. تيز هوا هلڻ مهل ڦوهارو هرگز نه ڪجي.
9. ڦوهاري واري اهڙي مشين استعمال ڪجي جيڪا صحيح هجي.
10. ڦوهاري ڪرڻ جو مناسب وقت صبح يا شام آهي. منجهند جو گهٽي تيز اس ۾ ڦوهارو نه ڪجي.

آءِ سي ٽي زرعي توسيعي مرڪز

ڊائريڪٽوريٽ جنرل زرعي توسيع، زراعت کاتو حڪومتِ سنڌ

ICT Agricultural Extension Services Center, Directorate General Agriculture Extension, Agriculture, Supply & Prices Department Government of Sindh, Block-F, Shahbaz Building Hyderabad.

Helpline: +92 3111646111 Email: ictagriextensionsindh@gmail.com

www.ictagrisindh.gov.pk